

Opgave 3 Aardgasvrije wijken

Bij deze opgave horen de teksten 4 en 5.

Inleiding

Om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan, heeft het kabinet Rutte III in 2019 het Klimaatakkoord gepubliceerd. Daarin staat dat in 2050 alle wijken in Nederland aardgasvrij moeten zijn. Voor het realiseren van dit doel zijn de gemeenten verantwoordelijk. Elke gemeenteraad moet op termijn besluiten wanneer welke wijk van het aardgas afgaat en op welke warmtevoorzieningen kan worden overgestapt. In enkele gemeenten lopen pilotprojecten (proefprojecten) waarin bewoners betrokken worden bij plannen voor het aardgasvrij maken van hun wijk. Onderzoek- en adviesbureau Platform31 heeft uit deze projecten lessen getrokken voor politici en beleidsmakers in andere gemeenten.

Gebruik tekst 4.

In tekst 4 richt Platform31 zich tot gemeenten om ze te adviseren over het betrekken van bewoners bij de overgang naar aardgasvrije wijken. Er kunnen vier verschillende typen bindingen onderscheiden worden. Een daarvan is het type economische bindingen.

- 2p **14** Geef aan welke **twee andere** typen bindingen tussen de gemeente en bewoners te herkennen zijn bij de overgang naar aardgasvrije wijken. Gebruik in je antwoord per type bindingen informatie uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Democratisering en institutionalisering zijn twee veranderingsprocessen die de moderne samenleving hebben vormgegeven.

In tekst 4 staat het advies van Platform31 aan gemeenten om bewoners te betrekken.

- 2p **15** Beredeneer met een **ander** kernconcept dat in dit advies de gevolgen van een veranderingsproces te herkennen zijn. Gebruik in je redenering:
- de naam en de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verandering;
  - informatie uit tekst 4 om het gekozen kernconcept te illustreren.

Gebruik tekst 4.

Het stromenmodel is een model van politieke besluitvorming. Een stroom uit het stromenmodel is de problemenstroom.

De problemen bij het vervangen van aardgas in wijken om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan, kunnen worden herkend als een problemenstroom.

- 2p 16 Beschrijf met **twee andere** stromen uit het stromenmodel dat er een 'window of opportunity' kan ontstaan voor gemeentelijke besluitvorming over aardgasvrije wijken. Gebruik in je beschrijving:
- de namen van de twee andere stromen uit het stromenmodel;
  - per stroom informatie uit tekst 4;
  - een omschrijving van het begrip 'window of opportunity'.

Gebruik tekst 5.

In het eerste deel van tekst 5 beschrijft Platform31 de groepsvorming van een bewonersorganisatie in het Haarlemse pilotproject.

- 2p 17 **a** Beredeneer dat in het Haarlemse pilotproject groepsvorming plaatsvindt. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept groepsvorming;
  - informatie uit tekst 5 om groepsvorming te illustreren.

Er zijn vijf fases in de ontwikkeling van groepen. Een daarvan is de integratiefase.

- b** Beredeneer in welke **andere** fase van groepsvorming de Haarlemse bewonersorganisatie zit. Gebruik in je redenering:
- de naam en een omschrijving van een fase van groepsvorming;
  - informatie uit tekst 5 om de gekozen fase te illustreren.

Gebruik tekst 5.

In tekst 5 beschrijft Platform31 twee pilotprojecten van gemeenten om bewoners te betrekken bij het besluitvormingsproces over het aardgasvrij maken van wijken: in een Haarlemse wijk en in een Rotterdamse wijk. In politieke besluitvormingsmodellen wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen politieke steun. Voor het aardgasvrij maken van de wijk is in de Haarlemse wijk het ene type politieke steun te herkennen en in de Rotterdamse wijk het andere type politieke steun. Daarnaast kunnen in de twee wijken verschillende typen kapitaal worden onderscheiden. Deze typen kapitaal kunnen het type politieke steun in de wijken verklaren.

- 4p 18 **a** Geef voor de Haarlemse wijk met een type kapitaal een verklaring voor het type politieke steun onder de bewoners voor het aardgasvrij maken van de wijk.
- b** Geef voor de Rotterdamse wijk met een type kapitaal een verklaring voor het type politieke steun onder de bewoners voor het aardgasvrij maken van de wijk.

Gebruik voor **a** en **b** in je verklaring steeds:

- per wijk een ander type politieke steun;
- per wijk informatie uit tekst 5 om het gekozen type politieke steun te illustreren;
- per wijk een ander type kapitaal en een omschrijving van het gekozen type;
- per wijk informatie uit tekst 5 om het gekozen type kapitaal te illustreren.

Gebruik tekst 5.

Democratisering is een veranderingsproces dat de moderne samenleving heeft vormgegeven.

- 2p 19 **a** Leg uit dat de verhouding tussen bewoners en gemeente in het Haarlemse pilotproject meer gedemocratiseerd is dan in het Rotterdamse pilotproject. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept democratisering;
  - informatie uit tekst 5 waaruit democratisering blijkt.

Bij het democratiseringsproces kan een aantal kanttekeningen worden geplaatst. Een daarvan is dat door democratisering besluitvorming langer kan duren.

- b** Geef aan welke **andere** kanttekening bij democratisering te maken is bij het Haarlemse pilotproject. Gebruik in je antwoord:
- een kanttekening bij het proces van democratisering;
  - informatie uit tekst 5 waaruit de gekozen kanttekening blijkt.

tekst 4**Optimaal samenspel voor een aardgasvrije wijk**

In Nederland gebruiken we meer dan de helft van alle energie voor de warmtevoorziening van gebouwen. Sinds de jaren zestig [van de vorige 5 eeuw] komt deze warmte grotendeels uit het verbranden van aardgas. Deze brandstof moeten we naar aanleiding van het Klimaatakkoord voor 2050 vervangen door 10 alternatieven. (...)

Waarom bewoners betrekken?

De keuzes die u maakt bij de overgang naar aardgasvrije wijken komen letterlijk en figuurlijk binnen bij 15 zeven miljoen huishoudens. De warmtetransitie betekent werkzaamheden in de wijk. Huishoudens moeten op een andere manier gaan koken en verwarmen. 20 Hoewel het streven is dat de lagere energierekening eventuele aanloopkosten dekt, is het waarschijnlijk dat bewoners ook zelf financieel bij moeten dragen. In elk 25 geval moeten ze hun kook- en stookgedrag gaan aanpassen. Uit actuele praktijkervaring komt naar voren dat organisatie van bewoners (zowel huurders als huiseigenaren) 30 en samen optrekken met de (lokale) overheid zorgen voor een snellere en meer succesvolle warmtetransitie. Ook blijkt dat mensen een besluit eerder accepteren als zij de 35 procedure om tot het besluit te komen als rechtvaardig ervaren. Als u bewoners dus op tijd meeneemt in uw technische of financiële

afwegingen en als het besluit volgens 40 democratische principes tot stand is gekomen, zorgt u er ook voor dat u draagvlak krijgt voor uw besluiten. Maar bewoners betrekken doet u niet alleen om draagvlak te organiseren. 45 Er zijn genoeg bewoners die ook graag een bijdrage willen leveren. Mensen zijn hoger opgeleid, mondiger en beter geïnformeerd. Ze nemen minder aan van de overheid. 50 Ze geven zelf aan meer invloed te willen op zaken die hun directe leefomgeving beïnvloeden zoals zorg, wonen en werk. En mede dankzij goede online informatie- 55 uitwisseling zijn ze beter dan vroeger in staat om zelf oplossingen te vinden en initiatieven te ontplooien – ook op het gebied van energie. Bewoners brengen vaak specifieke 60 expertise in, die kan helpen bij het maken van keuzes.

Andere stakeholders

Gemeenten zijn niet de enige partij die aan de slag moet met de 65 transitie. Voor de provincie, het Rijk en woningcorporaties staat de opgave evengoed hoog op de agenda. En ook netbeheerders en energiemaatschappijen staan in de 70 startblokken. Evenals marktpartijen (zoals aannemers, installateurs, adviseurs en architecten); zij kunnen innovatieve oplossingen aanreiken of gaan een rol spelen bij de praktische 75 uitvoering in de wijken. (...)

bron: Platform31, 2019

tekst 5

Pilotprojecten in Haarlem en Rotterdam

Wijk in Haarlem

Bewoners uit het Haarlemse Ramplaankwartier realiseerden in 2014 een gezamenlijk zonnedak op een nabijgelegen tennishal. (...) Na dit succes besloten enkele initiatiefnemers zich in te spannen om de wijk aardgasvrij te krijgen met een nieuw project: SpaarGas. (...) De wijk telt 1.200 woningen, veelal uit de jaren dertig en vijftig. Het Ramplaankwartier is een overwegend homogene wijk met veel hoger opgeleiden (...). Bij informatieavonden blijkt weerstand tegen het aardgasvrijproject verwaarloosbaar. De actieve bewoners van SpaarGas opereren als een professionele bewonersorganisatie. Ze investeren in contact met medebewoners; ze versturen regelmatig nieuwsbrieven, organiseren bijeenkomsten, communiceren via Facebook en sturen twintig energiecoaches in de wijk aan, die bewoners adviseren over de energiemogelijkheden van hun woning. (...) De gemeente hoeft hieraan weinig bij te dragen, maar is beschikbaar voor ondersteuning en betaalt een vergoeding aan de projectleider (bewoner). (...) Het contact met bewoners over het aardgasvrijproject in Ramplaankwartier vindt vooral plaats door de actieve bewoners van SpaarGas zelf. De wijk organiseert een informatieavond; de gemeente wordt uitgenodigd als spreker. De SpaarGas-bewoners hebben zelf korte lijnen met de warmtetransitie-regisseur en andere ambtenaren van

de gemeente, onder andere via het kernteam waarin ze samen zitten. (...) Voor de gemeente is het moeilijk in contact te komen met bewoners voor wie duurzaamheid geen onderwerp in het dagelijks leven is, vooral lager opgeleide Haarlemmers met een laag inkomen (...).

Wijk in Rotterdam

De gemeente Rotterdam heeft een gebied met ongeveer twaalfhonderd woningen in Rotterdam-Zuid aangewezen om in 2023 als eerste van het aardgas af te gaan (...). (...) Het pilotgebied Reyerdijk bestaat uit corporatiebezit¹), particuliere verhuur en particuliere woningen (laagbouw en hoogbouw). Bewoners zitten qua inkomen gemiddeld net onder modaal. (...) Uit het onderzoek blijkt dat bewoners graag ontzorgd worden: als er een alternatief voor aardgas moet komen, verwachten de bewoners dat de gemeente dat regelt en verwachten ze dat ze niet méér hoeven te betalen. Het onderwerp blijkt verder niet erg te leven; een eerste informatiebijeenkomst begin 2018 werd door zes mensen bezocht. Wel maken de bewoners zich druk over de veiligheid in de wijk en de inrichting van de openbare ruimte. (...) Ze hebben dagelijkse zorgen over werk en inkomen, hun gezondheid en onderwijs voor hun kinderen. (...) In de pilotwijk zijn geen initiatiefnemers en is er heel weinig belangstelling om zich te verdiepen in het onderwerp.

bron: Platform31, 2018